

ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:
ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ,
ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ (ΑΥΤΟ)ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ.

του Νικολάου Σκοταρά
Τέως Σχ. Συμβούλου ΠΕ12
Β' Αθήνας
28 – 06 – 2011

Εισήγηση στο επιμορφωτικό πρόγραμμα
«Οργάνωση και Διοίκηση Σχολικών Μονάδων»

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερο παρουσιάζονται στα σχολεία, φαινόμενα ανάρμοστης, παραβατικής ή ακόμα και βίαιης συμπεριφοράς.

Τα αίτια αυτού του συγκρουσιακού σχολικού περιβάλλοντος, είναι πολλά, όπως κοινωνικοί αποκλεισμοί, κοινωνικές ανισότητες, ματαιώση, διαφορετικότητα κ.λπ.

Οι μορφές αυτών των σχολικών συγκρούσεων περιλαμβάνουν τις λεκτικές, σωματικές, ψυχολογικές, σεξουαλικές και τους βανδαλισμούς.

Όταν στο σχολικό περιβάλλον υπάρχουν συνεχιζόμενες συγκρούσεις, είναι πολύ δύσκολο έως ακατόρθωτο να εκπληρωθούν οι βασικοί σκοποί της εκπ/σης, εφόσον ο περισσότερος χρόνος καταναλώνεται στην προσπάθεια αντιμετώπισης αυτών των συγκρούσεων.

Όπου υπάρχουν συγκρούσεις, υπάρχουν εχθρικές διαθέσεις, βίαιες συμπεριφορές κ.λπ. Υπάρχουν εκπ/κοί εκνευρισμένοι, που συνήθως μεταφέρουν τον εκνευρισμό τους έξω από το σχολείο και μαθητές, που βιώνοντας τέτοια σχολικά περιβάλλοντα, εθίζονται στους καβγάδες, σε αντιπαιδαγωγικές συμπεριφορές, που μεταφέρουν στην υπόλοιπη ζωή τους.

Ο ρόλος λοιπόν του σχολείου, σε ό,τι αφορά αυτό το θέμα, πρέπει να είναι συγκεκριμένος :

Να προσπαθήσει με επιμονή να διαχειριστεί παιδαγωγικά τις σχολικές συγκρούσεις, με στόχο τη μείωσή τους. Έτσι, αφενός θα βελτιωθεί η ψυχολογική διάθεση των εκπ/κών, ώστε να έχουν αποτελεσματικότερη απόδοση, αφετέρου θα βοηθήσει στη διαμόρφωση ορθής συμπεριφοράς των μαθητών, που θα τους είναι εφόδιο για την ομαλή ένταξη τους στην κοινωνία.

Σύμφωνα με τους παιδαγωγούς, όταν σε ένα σχολείο ή μία τάξη παρουσιάζονται σε μεγάλη συχνότητα ανάρμοστες ή παραβατικές συμπεριφορές, τότε η «επιαναφορά» του σχολείου ή της τάξης σε ορθές παιδαγωγικές συμπεριφορές είναι δύσκολη και απαιτεί αρκετό και πολύτιμο χρόνο.

Η σύγχρονη λοιπόν παιδαγωγική επενδύει πολλά στην πρόληψη συγκρουσιακών καταστάσεων στα σχολικά περιβάλλοντα.

Είναι όμως σίγουρο ότι όσο και να προσπαθήσει ένα σχολείο στον τομέα της πρόληψης πάντα θα υπάρξουν, έστω και μεμονωμένα, συγκρουσιακές καταστάσεις. Στην περίπτωση αυτή οι εκπαιδευτικοί και ιδιαίτερα ο Δ/ντης,

οφείλουν να δράσουν με τον καλύτερο δυνατό παιδαγωγικό τρόπο και αυτό απαιτεί γνώσεις.

Η εισήγηση, που θα εστιάσει λόγω χρόνου στο δίδυμο εκπ/κοί – μαθητές και όχι στις μορφές συγκρούσεων του σχολικού περιβάλλοντος μεταξύ εκπ/κών, γονέων-εκπ/κών, Δντή-εκπ/κών, θα προσπαθήσει να απαντήσει συνοπτικά σε τρία ερωτήματα:

- 1. Ποιες είναι οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν ώστε, όσο είναι δυνατόν, να προλάβουμε συγκρούσεις μέσα στο σχολείο;**
- 2. Αν, παρά τις προσπάθειες για πρόληψη, παρουσιαστούν συγκρούσεις στην τάξη, πως πρέπει να αντιδράσουμε;**
- 3. Ποιες είναι οι γνώσεις και δεξιότητες που οφείλουμε να έχουμε ως εκπαιδευτικοί λειτουργοί για να αντιμετωπίσουμε συγκρουσιακές καταστάσεις;**

1° ΕΡΩΤΗΜΑ

Ποιες είναι οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν ώστε, όσο είναι δυνατόν, να προλάβουμε συγκρούσεις μέσα στο σχολείο;

2. Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

2.1. Ενέργειες πριν από την έναρξη των μαθημάτων (αρχές Σεπτέμβρη).

Θέτω ένα επιπλέον ερώτημα:

Μπορεί, ο σύλλογος διδασκόντων, πριν από την έναρξη των μαθημάτων να προετοιμαστεί κατάλληλα, ώστε να προλάβει ορισμένες ανάρμοστες και παραβατικές συμπεριφορές μαθητών;

Θα προσπαθήσω να απαντήσω σε αυτό το ερώτημα.

- Συζήτηση για τις συμπεριφορές των μαθητών τον προηγούμενο χρόνο.
- Πληροφορίες για τους νέους μαθητές (Α΄ τάξης).
- Διεξοδική συζήτηση, με βελτιωτικές προτάσεις, για τον εσωτερικό κανονισμό του σχολείου.
- Συζήτηση και άντληση πληροφοριών για το θέμα από άλλα σχολεία.
- Συζήτηση με τον Σχολικό Σύμβουλο παιδαγωγικής ευθύνης.
- Συζήτηση για όρια ελέγχου και κώδικα συμπεριφοράς στη τάξη.
- Επικοινωνία με τους γονείς.
- Ενασχόληση των μαθητών με δραστηριότητες.

2.1.1 Συζήτηση για τις συμπεριφορές των μαθητών τον προηγούμενο χρόνο.

Μία γενική ανάλυση, από άποψη συγκρούσεων, της προηγούμενης χρονιάς από τον Δντη, αλλά και η συζήτηση ειδικών περιπτώσεων είναι εξαιρετικά χρήσιμη.

Είχαμε συγκρούσεις; Μπορέσαμε να τις περιορίσουμε; Τι πρέπει να κάνουμε τη φετινή χρονιά;

Η αντιμετώπιση μιας σχετικής περίπτωσης ήταν επιτυχημένη; Θα μπορούσε να ήταν καλύτερη; Π.χ η πενθήμερη αποβολή μιας μαθήτριας ή η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος ενός μαθητή, συνετέλεσαν στην ομαλότερη λειτουργία του σχολείου, αλλά και στην ατομική βελτίωση των συγκεκριμένων μαθητών;

2.1.2 Πληροφορίες για τους νέους μαθητές (Α΄ τάξης).

Όλοι οι μεγάλοι παιδαγωγοί αναφέρουν ότι όσο περισσότερα γνωρίζουμε για το μαθητή τόσο περισσότερο μπορούμε να τον βοηθήσουμε να βελτιωθεί.

Ποιες πληροφορίες μπορούν και πρέπει να συλλέξουν ο Δντης και οι εκπαιδευτικοί ;

Π.χ. στην Α΄ τάξη υπάρχουν μαθητές:

...με προβλήματα υγείας (ακοής, όρασης, ορθοπεδικές ασθένειες, επιληψίες κ.λπ.)

...με προβλήματα νοητικής καθυστέρησης

...με συναισθηματικές διαταραχές

...με διαγνωσμένη δυσλεξία, υπερκινητικότητα κ.λπ.

... διαφορετικών πολιτισμών ή θρησκευμάτων;

Υπάρχουν μαθητές που παρουσίασαν ανάρμοστη ή παραβατική συμπεριφορά την περασμένη χρονιά;

Η γνώση των παραπάνω πληροφοριών είναι σίγουρο ότι θα μας βοηθήσει στο έργο μας, με μία όμως παρατήρηση. Οι παραπάνω γνώσεις δεν πρέπει να οδηγήσουν σε πρόωρες και αντιπαιδαγωγικές «ετικετοποιήσεις» μαθητών. Απλά χρειάζονται για να είμαστε προετοιμασμένοι, ώστε αν χρειαστεί να ενεργήσουμε με τον καλύτερο δυνατό παιδαγωγικό τρόπο.

Τις παραπάνω πληροφορίες οφείλει ο Δντης και οι εκπαιδευτικοί να τις αναζητήσουν από τα προηγούμενα σχολεία φοίτησης των μαθητών και να τις συζητήσουν στο σύλλογο.

2.1.3 Διεξοδική συζήτηση, με προτάσεις, για τον εσωτερικό κανονισμό του σχολείου.

Για τη λειτουργία, την ανάπτυξη, την πρόληψη προβλημάτων – συγκρούσεων σε οποιονδήποτε κοινωνικό χώρο απαιτούνται συγκεκριμένοι κανόνες. Είναι αδύνατο να φανταστούμε την κίνηση στους δρόμους χωρίς τον Κ.Ο.Κ. ή τη διεξαγωγή ενός ποδοσφαιρικού αγώνα χωρίς κανονισμούς. Στον σχολικό χώρο υπάρχουν νόμοι, υπουργικές αποφάσεις, εγκύκλιοι που εφαρμόζονται με ευθύνη του Δ/ντή του σχολείου. Σε κάθε σχολείο όμως υπάρχουν ιδιαιτερότητες που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν γενικά. Γι' αυτές τις περιπτώσεις σε κάθε σχολείο υπάρχει ο εσωτερικός κανονισμός, που σκοπό έχει να επιλύει τα ενδοσχολικά προβλήματα.

Ο εσωτερικός κανονισμός του σχολείου, πρέπει υποχρεωτικά να επικαιροποιείται κάθε χρόνο, κατά την πρώτη παιδαγωγική συνεδρίαση (ή αμέσως μετά την έναρξη των μαθημάτων), με τη συμμετοχή εκπ/κών, γονέων και μαθητών. Η ανάδραση στη βελτίωση του εσωτερικού κανονισμού είναι ιδιαίτερης παιδαγωγικής σημασίας όσον αφορά στην πρόληψη των συγκρούσεων στο σχολείο.

Οι εκπ/κοί έχοντας υπόψη την επιτυχία ή όχι της εφαρμογής του την περασμένη χρονιά πρέπει να εισηγούνται βελτιώσεις και τελικά ο σύλλογος

διδασκόντων, μετά από τις εισηγήσεις γονέων, μαθητών, να παίρνει αποφάσεις. Η προσεκτική και μελετημένη επιμέλεια του εσωτερικού κανονισμού είναι καταλυτική στην πρόληψη των συγκρούσεων στο σχολείο. Είναι γνωστό, ότι ο εσωτερικός κανονισμός για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να έχει ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά.

- Να είναι σαφής, εύκολα κατανοητός και διατυπωμένος με θετικό τρόπο (όχι ... Απαγορεύεται να ....).
- Να μην έχει μεγάλη έκταση.
- Να κοινοποιείται εγκαίρως σε μαθητές, καθηγητές, γονείς.
- Να εφαρμόζεται από όλους (μηχανισμός ελέγχου) και να είναι γνωστές οι συνέπειες της μη τήρησής του.
- Να συζητείται και να έχει, αν είναι δυνατόν, την αποδοχή των μαθητών και των γονέων.
- Να περιέχει και υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών, όχι μόνο των μαθητών.(Συνήγορος του παιδιού)

2.1.4 Συζήτηση και άντληση πληροφοριών για το θέμα από άλλα σχολεία.

Η συνεργασία μεταξύ σχολείων για θέματα ανάρμοστων και παραβατικών συμπεριφορών είναι απαραίτητη. Πάντα υπάρχει κάτι νέο να πληροφορηθούμε, το οποίο μπορούμε να το δοκιμάσουμε αν το θεωρήσουμε σωστό.

Αν λοιπόν ένα γειτονικό σχολείο έχει επιτυχίες στη διαχείριση των συγκρούσεων και εμείς έχουμε προβλήματα είναι μάλλον σίγουρο ότι θα βελτιωθούμε με τη συνεργασία. Τις συνεργασίες – συζητήσεις αυτές πρέπει να τις ενθαρρύνουν και να τις οργανώνουν οι Δ/ντες των σχολείων με τη βοήθεια των Σχολικών Συμβούλων παιδαγωγικής ευθύνης.

Θεωρώ ότι η μεγαλύτερη καινοτομία στην εκπαίδευση είναι το «γκρέμισμα» της απομόνωσης και στεγανοποίησης κάθε διδακτικής διαδικασίας.

2.1.5 Συζήτηση με τον Σχολικό Σύμβουλο παιδαγωγικής ευθύνης.

Ο Σχολικός Σύμβουλος επισκέπτεται πολλά σχολεία, έχει παρατηρήσει τρόπους επίλυσης προβλημάτων και έχει διακρίνει τους αποτελεσματικότερους. Η πείρα του είναι χρήσιμη και πρέπει να την εκμεταλλευτεί κάθε σχολείο, κάθε εκπ/κός.

2.1.6 Συζήτηση για τα όρια ελέγχου και τον κώδικα συμπεριφοράς στη τάξη.

Τα θέματα του ελέγχου και του κώδικα συμπεριφοράς στην τάξη είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την αποφυγή συγκρούσεων.

Οφείλουμε να τα συζητήσουμε στην αρχή τις χρονιάς, να εμπλουτίσουμε τις απόψεις μας και στο τέλος ατομικά κάθε εκπαιδευτικός να αποφασίσει ποιά όρια θα βάλει στην τάξη του.

Ο ρόλος του Δντη στην οργάνωση τις σχετικής συζήτησης είναι καταλυτικός.

Βασικό γνώρισμα του αποτελεσματικού εκπ/κού είναι να θέτει ξεκάθαρα και καλά μελετημένα όρια τάξης στην αρχή της χρονιάς και φυσικά να τα τηρεί, διαφορετικά «πριονίζει» το κύρος του.

Τα όρια αυτά πρέπει να είναι συμβατά με τον εσωτερικό κανονισμό του σχολείου.

Παράδειγμα κανόνων

- μπαίνουμε στην τάξη όταν χτυπήσει το κουδούνι πριν από τον εκπ/κό.

- Φέρνουμε το υλικό που χρειαζόμαστε για το μάθημα.
- Σεβόμαστε την περιουσία του άλλου.
- Διατηρούμε καθαρή την τάξη, κ.λπ.

Ως εκπ/κοί, εκτός των γνώσεων στο αντικείμενο που διδάσκουμε στους μαθητές, οφείλουμε να τους μιλήσουμε σε βασικές κοινωνικές, ηθικές και συναισθηματικές αξίες. Ο τρόπος με τον οποίο διδάσκουμε και συμπεριφερόμαστε στην τάξη δρα μιμητικά στους μαθητές.

Οφείλουμε να επεξεργαστούμε έναν κώδικα συμπεριφοράς που θα εμφυσήσει τις παραπάνω αξίες στους μαθητές.

Παράδειγμα κώδικα συμπεριφοράς

- Είμαστε ευγενικοί.
- Σεβόμαστε και την αντίθετη από τη δική μας άποψη.
- Ακούμε με προσοχή κάποιον που μιλάει.
- Ζητούμε άδεια για να μιλήσουμε, κ.λπ.

2.1.7 Επικοινωνία με τους γονείς.

Ο τρίτος πόλος του σχολικού περιβάλλοντος εκτός των εκπαιδευτικών και των μαθητών είναι φυσικά οι γονείς.

Η συνεισφορά των γονέων στην επίλυση του θέματος των συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να είναι από μηδενική έως εξαιρετικά θετική και εκτιμώ ότι σε μεγάλο βαθμό αυτό εξαρτάται από την στάση του σχολείου.

Αν το σχολείο καταφέρει να αποκτήσει την εμπιστοσύνη του γονέα στην διαχείριση μιας σύγκρουσης, τότε υπάρχουν βάσιμες ελπίδες για θετική έκβαση.

Στην αρχή τις σχολικής χρονιάς πρέπει να συζητηθεί αναλυτικά το θέμα της επικοινωνίας του σχολείου με τους γονείς και να διατυπωθούν απόψεις για την βελτίωσή της.

Ορισμένες σκέψεις για το θέμα.

Σύνταξη εγγράφου προς τους γονείς που θα περιέχει:

- περιγραφή των στόχων του σχολείου
- περιγραφή των κανόνων (εσωτερικός κανονισμός κλπ)
- τρόπους επικοινωνίας (τακτικοί, έκτακτοι)
- ενθάρρυνση των γονέων για κοινοποίηση στο σχολείο των προβλημάτων των μαθητών κ.λπ.

Διαμόρφωση ειδικού χώρου στο σχολείο, αν είναι δυνατόν, για τις συναντήσεις με τους γονείς.

Διερεύνηση του τρόπου επικοινωνίας για να είναι αποτελεσματικός. (Σ.Σ.Ν., Κ.Ε.Δ.Δ.Υ) κ.λπ.

2.1.8 Ενασχόληση των μαθητών με δραστηριότητες.

Η σύγχρονη παιδαγωγική επενδύει πολλά στην δυναμική είσοδο δραστηριοτήτων στο σχολείο. Οι συγκρουσιακές καταστάσεις πολλές φορές εξομαλύνονται με την ανάληψη εκ μέρους των μαθητών και μαθητριών διαφόρων δραστηριοτήτων. Η ανάθεση των ρόλων σε αυτές τις δραστηριότητες είναι καταλυτική για την εξομάλυνση των σχέσεων.

2.2 **Ενέργειες κατά την πρώτη ημέρα έναρξης των μαθημάτων**

Η διαχείριση τις πρώτης ημέρας στο σχολείο είναι ιδιαίτερα σημαντική για όλη τη χρονιά.

Ο τρόπος συγκέντρωσης, ο αρχικός χαιρετισμός, οι γενικές και ειδικές ανακοινώσεις, η τοποθέτηση των μαθητών στις τάξεις, το ευχάριστο κλίμα είναι μερικά μόνο θέματα που δεν πρέπει να αφεθούν στην τύχη, αλλά να οργανωθούν και να εφαρμοσθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Θεωρώ ότι μία ενημερωτική ειδική αρχική συνάντηση του Δντη και των εκπαιδευτικών με τους μαθητές και γονείς της Α΄ τάξης είναι επιβεβλημένη. Σε αυτή θα εξηγηθούν αναλυτικά οι λεπτομέρειες της «ζωής του σχολείου», οι δυνατότητές του κ.λπ.

Ακόμη μεγαλύτερης παιδαγωγικής σημασίας είναι η διαχείριση της πρώτης ημέρας στην τάξη.

Η πρώτη επαφή με τους μαθητές έχει εξαιρετικά μεγάλη σημασία. Κατά τη διάρκεια της πρώτης ώρας διδασκαλίας οι μαθητές χαρακτηρίζουν τον εκπ/κό. Πρέπει λοιπόν να δώσει το σωστό «στίγμα» της προσωπικότητάς του, να καλύψει ίσως κάποιο ελάττωμα, ενώ παράλληλα πρέπει να εξηγήσει πώς θα γίνει η διαχείριση της τάξης και η διδασκαλία του μαθήματος.

Θα αναφέρω μόνο ένα παράδειγμα που αφορά στην πρώτη στιγμή

- Ο Α συνάδελφος μπαίνει πρώτος στην αίθουσα και περιμένει, καθισμένος στο γραφείο του διαβάζοντας, να έρθουν οι μαθητές.
- Ο Β συνάδελφος μπαίνει πρώτα, στέκεται όρθιος στην πόρτα τους περιμένει και τους χαιρετίζει όταν έρχονται.
- Ο Γ συνάδελφος μπαίνει αμέσως μετά την είσοδο των μαθητών.
- Ο Δ συνάδελφος μπαίνει πέντε λεπτά μετά την είσοδο των μαθητών κ.λπ.

Αν σκεφτούμε μόνο αυτές τις τέσσερις περιπτώσεις θα βρούμε μεγάλες διαφορές στο ποια θα είναι η αρχική, χωρίς ομιλία, εντύπωση των μαθητών για εμάς.

Η πρώτη ώρα είναι πράγματι σταθμός για όλη τη χρονιά, που μπορεί, αν την χειριστούμε σωστά, να συμβάλει στην πρόληψη των συγκρούσεων.

Ένας παιδαγωγικά ορθός τρόπος είναι να ξεκινήσουμε χαλαρά με κάτι ευχάριστο για τους μαθητές και σταδιακά να τους αναφέρουμε τα όρια για τον έλεγχο της τάξης, τον κώδικα συμπεριφοράς, τον τρόπο διδασκαλίας, αξιολόγησης, τις απαιτήσεις που έχουμε κ.λπ.

Παράδειγμα :

- Να συστηθείτε.
- Ολιγόλεπτη συζήτηση για ένα ευχάριστο θέμα (π.χ. καλοκαιρινές διακοπές).
- Αναφορά στο ρόλο του σχολείου (θα τους βοηθήσει να καλύψουν τα «κενά» τους, θα αναδείξει τα ενδιαφέροντά τους κ.λπ.).
- Συζήτηση για τη δομή του σχολείου, τα προγράμματα που τρέχουν (π.χ. Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας κ.λπ.).
- Συζήτηση για τις δυνατότητες του σχολείου (π.χ. οπτικά μέσα, αίθουσα Η/Υ, βιβλιοθήκη κ.λπ.).
- Συζήτηση για τα ενδιαφέροντα των μαθητών.
- Προσπάθεια γνωριμίας των μαθητών μεταξύ τους (αλλοδαποί, αλλόθρησκοι κ.λπ.).
- Καθορισμός των ορίων για τον έλεγχο της τάξης και εξήγηση του κώδικα συμπεριφοράς που θα τηρηθεί.
- Αναφορά στο μάθημα που έχετε αναλάβει (χρησιμότητα, τρόπος διδασκαλίας-αξιολόγησης, απαιτήσεις που έχετε κ.λπ.).

- Ολοκληρώστε θετικά, ενθαρρύνοντας τους μαθητές ότι όλα θα πάνε καλά, αρκεί και αυτοί να προσπαθήσουν.

2.3 Ενέργειες κατά τις πρώτες εβδομάδες της σχολικής χρονιάς

Στην αναγνωριστική αυτή περίοδο γίνεται προσπάθεια από τον εκπ/κό να γνωρίσει προσωπικά (όχι από πληροφορίες, καρτέλες, Ατομικά Δελτία Υγείας κ.λπ.) τους μαθητές. Είναι η περίοδος της χρησιμότητας για το έργο μας διαγνωστικής αξιολόγησης.

Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο στην περίοδο αυτή να υπάρξουν εκπλήξεις. Για παράδειγμα ένας φερόμενος ως «ταραξίας» από τις πληροφορίες να αποδειχθεί ότι στην τάξη είναι ήσυχος ή το αντίθετο.

Τις πρώτες εβδομάδες ξεκαθαρίζει το κλίμα στο σχολείο και στην τάξη και πραγματοποιούνται οι αναγκαίες μικροαλλαγές στην τακτική μας, σύμφωνα με τα πραγματικά πλέον δεδομένα. Δεν θεωρώ λάθος του σχολείου ή του εκπ/κού, όταν αναγκαστεί να διορθώσει ορισμένα σημεία του εσωτερικού κανονισμού ή των ορίων της τάξης.

Τις δύο – τρεις πρώτες εβδομάδες της χρονιάς οριστικοποιείται ο χαρακτηρισμός των μαθητών για τον εκπ/κό και του εκπ/κού για τους μαθητές. Όταν οριστικοποιηθούν οι κανόνες είναι απαραίτητο να εφαρμόζονται χωρίς αποκλίσεις. Η παραμικρή απόκλιση μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στο σχολείο και στον εκπ/κό, που «ξεπέφτει στα μάτια των μαθητών» χάνοντας μέρος του κύρους του. Το αποτέλεσμα θα είναι μάλλον η προβληματική διαχείριση του σχολείου και της τάξης στη συνέχεια τις χρονιάς με αντεγκλήσεις, κρίσεις, συγκρούσεις κ.λπ.

2° ΕΡΩΤΗΜΑ

Αν, παρά τις προσπάθειες για πρόληψη, παρουσιαστούν συγκρούσεις στην τάξη, πως πρέπει να αντιδράσουμε;
(λόγω χρόνου θα αναφερθώ μόνο στην τάξη και όχι γενικά στο σχολείο)

3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΑΡΜΟΣΤΗΣ Ή ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ, ΩΣΤΕ ΝΑ ΜΗΝ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΕ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ.

Όσο αποτελεσματικοί και ικανοί να είναι ο Δντης και οι εκπ/κοί, όσο και να έχουν εφαρμόσει όσα αναφέρουν οι παιδαγωγοί και η πείρα τους, θα χρειαστεί σε κάποιες περιπτώσεις να επέμβουν. Πάντα κάποιος μαθητής ή ομάδα μαθητών θα δημιουργήσουν πρόβλημα στο σχολείο ή στην τάξη. Προτείνονται δέκα βασικά στάδια για να αντιμετωπίσουμε μία ανάρμοστη ή και παραβατική συμπεριφορά στην τάξη και να αποτρέψουμε μία ενδεχόμενη σύγκρουση.

1. Παρέμβαση χωρίς ομιλία (χειρονομία, εγγύτητα με μαθητή κ.λπ.).
2. Παρέμβαση με ομιλία (όχι επίπληξη).
3. Συζήτηση με το μαθητή (Στην τάξη ; Έξω από την τάξη ;).
4. Επίπληξη.
5. Συζήτηση με εκπ/κούς που μπαίνουν στην ίδια τάξη (κοινή αντιμετώπιση) και σύγκληση Συμβουλίου Τάξης αν κριθεί αναγκαίο.
6. Επικοινωνία με την οικογένεια του μαθητή.
7. Εμπλοκή (χωρίς τιμωρία) του Δ/ντή.

8. Αποβολή από την τάξη.
9. Εμπλοκή (με τιμωρία) του Δ/ντή.
10. Σύγκληση Συλλόγου Διδασκόντων.

* για κάθε στάδιο από τα παραπάνω ενημερώνεται ο Δ/ντής του σχολείου.
* όλα τα παραπάνω πρέπει να είναι συμβατά με τον εσωτερικό κανονισμό του σχολείου.

Φυσικά δεν ακολουθούμε την παραπάνω σειρά, όταν η σύγκρουση είναι βίαιη με ξυλοδαρμούς – βανδαλισμούς κ.λπ.

Σε κάθε ένα από τα παραπάνω στάδια δεν παραμένουμε πάνω από δύο το πολύ τρεις φορές. Αν συνεχιστεί η παραβατική συμπεριφορά, προχωράμε στο επόμενο στάδιο.

Ποτέ δεν πρέπει να αφήνουμε παραβατικές συμπεριφορές χωρίς να τις αντιμετωπίζουμε άμεσα.

Αν το «κλίμα της τάξης» διαταραχτεί προς μόνιμες καταστάσεις, δύσκολα επανέρχεται.

3° ΕΡΩΤΗΜΑ

Ποιες είναι οι γνώσεις και δεξιότητες που οφείλουμε να έχουμε ως εκπαιδευτικοί λειτουργοί για να αντιμετωπίσουμε συγκρουσιακές καταστάσεις;

4. ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ, ΠΟΥ ΤΟΝ ΕΞΟΠΛΙΖΟΥΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ.

Τα παρακάτω υπάγονται στο τομέα της **εκπαιδευτικής ψυχολογίας**. Η ουσιαστική ενασχόλησή μας με την εκπαιδευτική ψυχολογία θεωρώ ότι βελτιώνει καθοριστικά το έργο μας.

Ορισμένα ενδεικτικά θέματα:

- Γνώση των ηλικιακών χαρακτηριστικών των μαθητών μας.
- Γνώση της «ύπουλης» και της «παθητικής» βίας που οδηγεί σε συγκρούσεις.
- Γνώση της μεθοδολογίας της ανάλυσης του πλαισίου της παραβατικής συμπεριφοράς.
- Γνώση της μεθοδολογίας της διαμεσολάβησης.
- Γνώση της μεθοδολογίας της έρευνας δράσης.

4.1 Γνώση των ηλικιακών χαρακτηριστικών των μαθητών μας

Η Παιδοψυχολογία μας εξηγεί ότι ανάλογα με την ηλικία αλλάζουν τα χαρακτηριστικά των μαθητών. Για παράδειγμα, στην ηλικία περίπου των δώδεκα χρόνων ο μαθητής περνάει από τη συγκεκριμένη στην αφηρημένη σκέψη, ενώ δεν έχει κατακτήσει την κριτική σκέψη.

Αυτή η γνώση είναι πολύ χρήσιμη για τον εκπ/κό. Αν π.χ. ζητήσει από τους μαθητές της Α΄ τάξης του Γυμνασίου να διαπραγματευτούν θέματα χρησιμοποιώντας την κριτική σκέψη, πολλοί από τους μαθητές θα αποτύχουν,

εκτός αν βοηθηθούν εξωτερικά. Η επίπτωση στην βαθμολογία τους, είναι μία αιτία συγκρούσεων.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα απλά να αναφερθώ στην εφηβεία και στην πρόληψη των συγκρούσεων εξαιτίας της. Είναι ένα μεγάλο θέμα που απαιτεί πολύ χρόνο για να αναλυθεί με επάρκεια.

4.2 Γνώση της «ύπουλης» και της «παθητικής» βίας που οδηγεί σε συγκρούσεις

Εκτός της φανεράς όψης της βίας (χειροδικίες, βανδαλισμοί κ.λπ.) υπάρχει και η αφανής όψη της που εκφράζεται με τη χρήση του λόγου. Η αφανής βία μπορεί να είναι εξίσου επώδυνη με τη φανερή.

Υπάρχουν ανισότητες στο χειρισμό της γλώσσας. Άλλοι έχουν ευφράδεια και μπορούν με λεκτική άνεση να συνθλίψουν τους άλλους. Άλλοι πάλι μη έχοντας την κατάλληλη λεκτική καλλιέργεια δεν μπορούν να αντικρούσουν με ισότιμο τρόπο, δηλαδή λεκτικά, τις εκάστοτε προκλήσεις. Αντιδρούν λοιπόν με τον πλέον οικείο τρόπο γι' αυτούς που είναι η σωματική επίθεση (χειροδικία κ.λπ.).

Στη σχολική τάξη υπάρχουν ο εκπ/κός που μπορεί να ασκήσει λεκτική βία και ορισμένοι «άφωνοι μαθητές» που εκφράζονται μόνο με πράξεις. Η κατανόηση των μαθητών αυτών εξαρτάται από την ικανότητα των εκπ/κών να τους «αποκρυπτογραφήσουν».

Σε έντονα διαφοροποιημένες κοινωνίες, άρα και σε ορισμένες σχολικές τάξεις, οι διαδικασίες περιθωριοποίησης, εξορισμού και απόρριψης, μπορούν να αποτελέσουν «ύπουλες μορφές βίας», επειδή εξαλείφουν τις πιθανότητες ορισμένων ανθρώπων (μαθητών) να προοδεύσουν. Η βία αυτής της μορφής χρησιμοποιεί την αποξένωση και την ταπείνωση, ενώ οι καταστάσεις ανισότητας την επιδεινώνουν.

Μία άλλη σημαντική μορφή βίας είναι η «παθητική βία». Παθητική βία είναι η αδιαφορία, η άρνηση ενασχόλησης, η παράβλεψη. Αν ο εκπ/κός δεν δίνει καμία σημασία στους μαθητές που βρίσκονται «εκτός κανόνα» δηλαδή δεν θέλει να τους βλέπει και να τους ακούει, τότε τους οδηγεί στον «κοινωνικό θάνατο».

Σύμφωνα με τους ειδικούς όταν ένας άνθρωπος απορρίπτεται και αγνοείται εξ' ολοκλήρου, επιχειρεί να κάνει αισθητή την παρουσία του με όλα τα μέσα που διαθέτει. Έτσι οι πλέον στερημένοι, οι πλέον αδύναμοι, οι λιγότερο προικισμένοι στην κοινωνικοποιημένη επικοινωνία, θα καταφύγουν σε ένα μηχανισμό άμυνας εντελώς στοιχειώδη, στον μηχανισμό της επίθεσης.

Είναι λοιπόν φανερό ότι η κατανόηση των παραπάνω μορφών βίας από τους εκπ/κούς, είναι σημαντική εφόσον τους βοηθάει στην πρόληψη των συγκρούσεων.

4.3 Γνώση της μεθοδολογίας της ανάλυσης του πλαισίου της παραβατικής συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με τους ειδικούς δύο είναι οι τρόποι με τους οποίους μπορούμε να αντιμετωπίσουμε παραβατικές συμπεριφορές.

Ο πρώτος τρόπος είναι να μπορέσουμε να καταλάβουμε τι σκέπτονται όταν πράττουν την παράβαση, δηλαδή τι συμβαίνει «μέσα στο κεφάλι τους».

Δεν μπορούμε ως εκπ/κοί να χρησιμοποιήσουμε αυτόν τον τρόπο επειδή δεν έχουμε τις ειδικές γνώσεις. Μάλιστα υπάρχει κίνδυνος να πραγματοποιήσουμε λάθος διάγνωση και να επιδεινώσουμε το πρόβλημα. Αυτή τη λύση την

εφαρμόζουν οι ειδικοί επιστήμονες (Παιδοψυχολόγοι κ.λπ.). Μπορούμε όμως να τους συμβουλευτούμε. Υπάρχουν στα ΚΕΔΔΥ και στους ΣΣΝ.

Ο δεύτερος τρόπος είναι η συστηματική παρατήρηση και καταγραφή όλων των συμβάντων που σχετίζονται με την παραβατική συμπεριφορά. Η δημιουργία δηλαδή του «πλαισίου της παραβατικής συμπεριφοράς».

Η αποτύπωση του πλαισίου μας βοηθάει να βρούμε τους κύριους συντελεστές αυτής της συμπεριφοράς. Τους συντελεστές αυτούς προσπαθούμε να τους εξαλείψουμε, ώστε να μην υπάρχει στήριξη της παραβατικής συμπεριφοράς. Τον τρόπο αυτό μπορούν να τον χρησιμοποιήσουν όλοι οι εκπαιδευτικοί.

Παράδειγμα:

Ο Νίκος πετάγεται ξαφνικά και απρόσκλητα και διακόπτει το μάθημα λέγοντας κάποιο αστειό.

Η ενέργεια γίνεται :

- Όταν ένας συμμαθητής του τον προκαλέσει ;
- Αμέσως μετά το μάθημα της Γυμναστικής ;
- Όταν είναι μέσα στην τάξη η Μαρία ;
- Τις τελευταίες διδακτικές ώρες ; κ.λπ.

Όταν βρούμε τους κύριους συντελεστές αυτής της συμπεριφοράς προσπαθούμε να τους εξαλείψουμε.

Αν π.χ. ένας συμμαθητής του τον προκαλεί, μιλάμε στο συμμαθητή του ώστε να σταματήσει να τον προκαλεί.

Η μεθοδολογία αυτή μας βοηθάει στην πρόληψη της επανάληψης της ανάρμοστης συμπεριφοράς.

4.4 Γνώση της μεθοδολογίας της διαμεσολάβησης.

Η διαμεσολάβηση βοηθάει τους ανθρώπους που βρίσκονται σε κατάσταση σύγκρουσης να βρουν τις δικές τους λύσεις. Ρόλο διαμεσολαβητή μπορεί να παίξει ένας άνθρωπος ή και ομάδα ανθρώπων (εκπαιδευτικοί και μαθητές). Υπάρχουν πολλά μοντέλα διαμεσολάβησης. Σε όλα ο διαμεσολαβητής:

- Επιλέγει τον κατάλληλο τόπο και χρόνο για να συζητήσει.
- Καταλαβαίνει καλά το πρόβλημα αφήνοντας το κάθε άτομο να εξηγήσει τι έγινε.
- Επιτρέπει στο κάθε άτομο να προτείνει τη δική του λύση.
- Βάζει τα δύο άτομα να αναζητήσουν κατάλληλη λύση και να συμφωνήσουν σ' αυτή.

Είναι γνωστή η ιστορία που δύο παιδιά μάλωναν για ένα πορτοκάλι. Η μητέρα το έκοψε στα δύο και το μοίρασε. Τα παιδιά συνέχισαν να μαλώνουν. Το ένα ήθελε τη φλούδα και το άλλο το χυμό. Δεν τα βοήθησε να το καταλάβουν.

4.5 Γνώση της μεθοδολογίας της έρευνας δράσης.

Η έρευνα δράσης είναι μία συνεργατική δραστηριότητα, η οποία διεξάγεται στο σχολικό περιβάλλον με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών και μαθητών. Οποιαδήποτε ανάρμοστη ή παραβατική συμπεριφορά μπορεί να εξεταστεί με τεχνικές έρευνας. Τα οφέλη από την εφαρμογή της είναι πολλά. Οι εμπλεκόμενοι στην διαδικασία επεκτείνουν και μετασχηματίζουν τις γνώσεις τους, εργάζονται με ομαδικό πνεύμα για κοινό σκοπό.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όλοι μας έχουμε επιλέξει και εφαρμόζουμε έναν προσωπικό τρόπο διαχείρισης του έργου μας (τρόπος διδασκαλίας, τρόπος αντιμετώπισης των

συγκρούσεων κ.λπ.), πολλοί δε από εμάς έχουμε κτίσει και ένα τοίχο γύρω-γύρω μας, ώστε να μην εισχωρήσει τίποτα που θα ταραξεί την εκπαιδευτική ηρεμία μας.

Η μεγαλύτερη καινοτομία του εκπαιδευτικού είναι να αποφασίσει να «ακούσει» με προσοχή και άλλες απόψεις, είτε συζητώντας με συναδέλφους του, είτε μελετώντας σχετικά βιβλία, να τις κρίνει και να τις «δοκιμάσει» στην πράξη. Εκτιμώ ότι είναι ο σημαντικότερος τρόπος βελτίωσης του έργου του.

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας